

MISJONERENDE BUDDHISME

Et moment til forståelse av kristen misjonshistorie.

av

NOTTO R. THELLE

Buddhismen er etter sitt vesen misjonerende, og man bør ikke bli overrasket over at den etter århundrer av stagnasjon nå begynner å få innpass i Vesten. Det følgende er ikke noen oversikt over buddhismens utbredelse i Vesten med tilhørende statistikker, men noen refleksjoner om kristen misjon, basert på et par møter med en dynamisk japansk zen-buddhist, som — med sentrum i Paris — har arbeidet for utbredelse av zen-meditasjon i Europa. Som eneste ikke-buddhister fikk vi delta på et møte for buddhistiske ledere i Shizuoka fylke hvor denne misjonæren, Maître Deshimaru, gjorde rede for sine synspunkter og erfaringer fra 3 års arbeid i Europa. Senere møtte jeg ham i et kloster i Nagano fylke hvor han drev zazen — sittende meditasjon — med en del av sine franske disipler, som han hadde bragt med fra Frankrike, forat de i løpet av en sommerferie skulle få føle atmosfæren i et japansk zen-kloster. Der holdt han også en tale for lekfolk, et enkelt informasjonsmøte for en gruppe av bygdas eldre menighetslemmer. Gjennom disse foredrag og samtaler fikk man en viss anelse om tankegang og arbeidsmåte hos en representant for den misjonerende buddhisme, og man kunne ikke unngå å se slående paralleller med kristen misjon.

En god del av hans tankegang var selvfølgelig ikke fremmed for en, og mye tør være kjent for leserne, men la meg antyde noen hovedlinjer i Maître Deshimarus tankegang:

Et hovedpoeng var selvfølgelig analysen av buddhismens stilling i Europa som han vurderte optimistisk. For det første har der fra gammelt av vært en almen interesse for Østens religion og kultur, særlig på det akademiske plan, hvor man i løpet av de siste 100 år har fått et rikt utvalg av oversettelser fra hinduisk og

buddhistisk tradisjon. Ved siden av dette er der i nyere tid kommet et vell av populær litteratur om asiatisk religion, yoga, buddhisme og meditasjon i forskjellige former. Ikke minst hadde han funnet en masse innføringsbøker i kunstarter som står i intim sammenheng med japansk tradisjon: tesseremoni, bueskytning, judo, blomsterarrangement. Kort sagt: der var i Europa en utbredt interesse for Østens kultur og religion som gjorde at dørene sto åpne for den som ønsket å formidle disse åndelige verdier.

Enda sterkere understreket Maître Deshimaru kulturtrettheten i Europa. I dramatiske ordelag påviste han hvorledes den gamle verden er i ferd med å gå i oppløsning. Kirken har mistet taket på folk. Folk er åndelig rotløse og famler etter en åndelig basis å bygge livet på. Selv kirkens folk var åpne for nye impulser og tok imot ham med åpne armer. I zen-meditasjon hadde man en basis for å bygge opp den nye verdenskultur. Her hadde man det nye tilbud som verden trengte.

Analysen var overfladisk, men ikke irrelevant. Den er selvfølgelig basert på tilfeldige iakttagelser og på møter med tilfeldige mennesker og tilhengere som nettopp har følt at det gamle (= kristendommen) har sviktet og at kirken ikke lenger har noe å by. Det er med andre ord egentlig bruddstykker av en kultursituasjon som blir presentert som analyse, og denne analyse er igjen den mørke bakgrunn for det nye som tilbys i det misjonerende arbeid. (Er det ikke noe lignende som skjer når kristne misjonærer i skrift og tale presenterer sine «analyser» av den åndelige situasjon i «misjonslandene»?)

Om analysen ikke holder qua analyse, er det umulig å komme forbi at den inneholder vesentlige fakta som i det minste preger den europeiske åndssituasjon, og at det samme kan sies når Maître Deshimaru eller en annen utvider sitt arbeid til Norge.

Hvordan blir en slik østasiatisk tradisjon formidlet? På bakgrunn av det foregående skulle det være innlysende at zen-meditasjonen blir presentert for det europeiske publikum som noe *nytt*, som en *fremmed impuls* som kan skape inspirasjon og nytt liv i en kultur hvor tradisjonell religion og livsanskuelse er på retur. «En stillestående dam råtner og må nødvendigvis tilføres

nytt vann.» Det er utlagt: Europa trenger en ny impuls som zen som kan strømme inn i Europas åndelige liv som friskt kildevann. Maître Deshimaru understreket at det bare var kjernen i zen-buddhismen, nemlig den sittende meditasjon, som ble formidlet, ikke alle seremoniene i japansk buddhisme. Og de franske disiplene jeg talte med, understreket at de ikke følte zen som noe spesielt japansk. Men de avsluttet hver meditasjonssesjon med å resitere Hannyashinkyō, en sentral zen-buddhistisk sutra, på klingende japansk. Og han bragte med seg 12 franske disipler for at de skulle få suge inn atmosfæren i et japansk zen-kloster, så det er iallfall klart at det er nettopp som en *ny, utenomeuropeisk impuls* zen har slått an.

I et blaff synes man det er lettere å forstå tidligere generasjoners kristne misjonærer som i vår tid gjennomkritiseres for manglende sans for kristendommens stedegengjørelse. Plutselig står man overfor en fremgangsrik buddhistisk misjonær som i sin misjonstenkning ikke skiller seg så mye ut fra de anklagede misjonærer. Her er det ikke tale om noen stedegengjørelse, det er intet behov for noen intim kjennskap til den stedegne (kristne) kultur og religion. Og man skjønner hvorfor: det er nettopp som et *alternativ*, som et *nytt tilbud* man ser zen-buddhismens mulighet i Europa. Har ikke denne enkle erkjennelse en viss relevans for vår vurdering av kristen misjonsinnsats?

I Japan anklages den kristne kirke for å føles som et ujapansk fremmedelement, og det ser ut til å være en alvorlig støttesten mot kristendommen. Det samme kan sies om kristne kirker nesten overalt i de såkalte misjonsland: en avgjørende hindring for kristendommens vei til folket er dens europeiske preg. Kristendommen slår ikke rot fordi den føles fremmed. Det er ikke vanskelig å anklage kirkene for manglende sans for kristendommens stedegengjørelse, og blant misjonærer kan man saktens finne trangsyn og mangel på innlevelse og innsikt. Men har ikke misjonærene ofte vurdert situasjonen omtrent på samme måte som jeg har skissert i forbindelse med Maître Deshimaru?

Da det kristne stormangrep mot Japan satte inn etter krigen, hadde Shinto spilt fallitt og buddhismen var døende. Kristen-

dommen ble presentert som det *nye* tilbud, et *ujapansk* tilbud, fordi alt som var forbundet med Japan var knust i nederlaget. Likeså tidligere i Asia og Afrika: man hadde en følelse av at de gamle religionene var på retur og hadde utspilt sin rolle. Kristendommen var et *alternativ* der det gamle mistet sin betydning. Og misjonstenkning og -praksis tok preg av det. Det var bare de store som hadde fremsyn og innsikt til å se verdier i det gamle og visste at det hadde iboende krefter til å overleve kristne stormangrep. I vår tid har vi opplevd reaksjonen og renessansen blant religionene, og vi bærer byrdene av tidligere generasjoners mangel på fremsyn. Vår samvittighet er overømfintlig på fortidens vegne, så vi villig bekjenner andres synder. Er det helt rettferdig? Selvfølgelig skal man kritisk analysere sin egen historie og uredde lete etter veier til kristendommens stedegengjørelse.

Men — etter møtet med en misjonær fra den annen side, en buddhistisk misjonær i vår egen kultur, ser man speilbilde av den kristne kirkes misjonstenkning. Og plutselig *skjønner* man fortiden litt bedre. Den ubarmhjertige syndsbekjennelse på andres vegne viker for en forstående holdning, — om enn kritisk.